

20 • 2023

RAZISKOVALNE POSTAJE ZRC SAZU V NOVI GORICI

KAZALO VSEBINE

Ravnikarjevo leto v Ravnikarjevem mestu	1
BRANKO MARUŠIČ Solkan, korenika Nove Gorice, ali » <i>Pojdimo v Solkan po pamet</i> « (Novice, 31. 1. 1872)	3
NEVA MAKUC Gorica in njena okolica kot Czörnigova »avstrijska Nica«	11
BRANKO MARUŠIČ O predlogih za urejanje zdravstvenih in zdravniških razmer v porajajoči se »novi Gorici«	16
PETRA TESTEN KOREN Razmislek o biografskem odtisu Edvarda Ravnikarja (1907–1993) v povezavi z Novo Gorico	21
PETRA KOLENC » <i>Se mi ne dopade</i> « ali kako je Mačkova politika diskvalificirala Ravnikarjev povojni urbanizem Nove Gorice	25
URBAN MAKORIČ Mirko Ličen in rubrika [goriški] Prepih v časopisu <i>Nova Gorica</i> med letoma 1947 in 1953	33
ŠPELA LEDINEK LOZEJ Nova Gorica – med disonantno dediščino in brezmejnostjo	39
KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN Drobcji o plesnih zabavah na Goriškem v 50. in 60. letih 20. stoletja	51
JASNA FAKIN BAJEC Stara rokodelska in tehnična znanja iz Vipavske doline med pozabo in vnovično uporabo	59
DANILO ZULJAN KUMAR Govor vasi Lokve na Trnovski planoti	71
V spomin na Miloša Fona Miha Kosovel	77
K bibliografiji zgodovinarja dr. Miloša Fona Petra Kolenc	78
Poročilo o delu sodelavk in sodelavcev ZRC SAZU, Raziskovalne postaje v Novi Gorici, od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023	83

Fotografija na naslovnici: Edvard Ravnikar: izsek coninga Nove Gorice, okoli 1949 (Arhiv MAO).

©2023, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

OJS: <https://ojs.zrc-sazu.si/izvestje>

Izvršna urednica: dr. Petra Kolenc

Uredniški odbor: doc. dr. Jasna Fakin Bajec,
dr. Petra Kolenc, doc. dr. Špela Ledinek Lozej,
dr. Neva Makuc, prof. dr. Branko Marušič,
dr. Katarina Šrimpf Vendramin,
dr. Petra Testen Koren,
izr. prof. dr. Danila Zuljan Kumar

Jezikovni pregled: Anja Mugerli

Prevod izvlečkov: Neva Makuc

Oblikovna zasnova in prelom: Darko Turk

Izdajatelj: Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

Založnik: Založba ZRC, ZRC SAZU

Tisk: Birografika Bori

Naklada: 400 izvodov

Naslov uredništva:

Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica,
Delpinova ulica 12, 5000 Nova Gorica
Tel.: 05 335 73 26

Naročila: Založba ZRC, ZRC SAZU, Novi trg 2,
p. p. 306, 1001 Ljubljana

Drobci o plesnih zabavah na Goriškem v 50. in 60. letih 20. stoletja

KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN | ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje

✉ katarina.srimpf@zrc-sazu.si

Izveček: Članek odstira nekaj drobcev o plesnih zabavah na Goriškem, ki so bile še posebej priljubljene in množične po 2. svetovni vojni, od leta 1948 do konca 60. let 20. stoletja, in sicer na območju Bukovice, Mirna, Prvačina ter Solkana in Nove Gorice. Predstavljeni so prostori, kjer so se največkrat dogajale plesne zabave, čas in tudi glasba, ki je zaznamovala plese, kakor tudi plesne zvrsti, ki so se najpogosteje plesale na goriških plesiščih.

Ključne besede: ples, zabava, glasba, dvorane, Goriška, 50. in 60. leta 20. stoletja.

Alcuni frammenti legati alle feste da ballo tenutesi nel Goriziano negli anni Cinquanta e Sessanta del Novecento

Riassunto: L'articolo tratta di alcuni frammenti legati alle feste da ballo tenutesi nel Goriziano. Esse furono particolarmente popolari dopo la seconda guerra mondiale, più precisamente nel periodo tra il 1948 e la fine degli anni Sessanta del Novecento, nei paesi di Bukovica, Miren, Prvačina, Solkan e nella città di Nova Gorica. Vengono presentate le sale da ballo, il periodo in questione, la musica e i generi musicali che generalmente accompagnavano questi eventi.

Parole chiave: ballo, intrattenimento, musica, sale da ballo, Goriziano, anni Cinquanta e Sessanta del Novecento

Uvod

Obdobje po 2. svetovni vojni je čas korenitih gospodarskih in družbenih sprememb; je obdobje povojne obnove infrastrukture, velikih reform in sprememb, ki so obsegale vse plasti življenja. Reformiralo se je izobraževanje, zdravstvo in gospodarstvo. Ravno pospešena industrializacija in hiter gospodarski razvoj v 50. letih 20. stoletja (Prinčič 1997: 206; Peterlin 2019: 30; Sitar 2017) pa je prispeval tudi k spremembam v načinu preživljanja prostega časa.

Po 2. svetovni vojni so si ljudje spet zaželeli več zabave. Kot je ugotavljala Jelka

Piškuric, je bila sredina 50. let 20. stoletja ti isti čas, ki je na podeželje postopno prinesel vpliv modernizacije, višji standard in večjo kakovost življenja. Ko se je že začelo čutiti sproščanje političnega pritiska, se je hkrati začelo tudi nekoliko bolj živahno kulturno življenje (Piškurić 2019: 76), s tem pa so postale pogostejše tudi javne plesne prireditve. To je bilo tudi obdobje, ko se je na Goriškem organiziralo veliko plesnih zabav, nekatere med njimi so imele močan sloves in so bile množično obiskovane.

Tako skozi zbrane podatke različnih so-
govornikov kakor tudi prvoosebne pripove-

di domačina in zgodovinarja Branka Marušiča članek odstira nekaj drobcev o plesnih zabavah, ki so bile še posebej priljubljene in množične po 2. svetovni vojni, od leta 1948 do konca 60. let 20. stoletja, in sicer na območju Bukovice, Mirna, Prvačine ter Solkana in Nove Gorice.¹

Prostori javnih plesnih zabav

Glede na kraj, organizacijo in udeležbo raziskovalci plesne kulture ločijo dva osnovna tipa plesnih zabav, in sicer javne in zasebne plesne zabave. Zasebne plesne zabave so organizirali posamezniki za izbrane povabljenke, ali pa so se zgodile povsem spontano ob zaključku večjih del ali kar tako. Organizatorji javnih plesnih dogodkov so bili gostilničarji in hotelirji, večkrat tudi društva, kot so lovsko, gasilsko, sokolsko, športno, telovadno in številna druga. Priprava teh plesov je bila predvsem ekonomsko naravnana, saj je pogosto prinesla zaslužek, potreben za njihovo delovanje. Hkrati pa so javne plese regulirale oblasti, saj so morali organizatorji pridobiti licence oz. dovoljenje države ali lokalne oblasti za njihovo organizacijo (Simetinger 2017: 21–22).

Plesnih zabav pa niso regulirale samo oblasti, ampak so bile podvržene različnim dejavnikom, ki so vplivali na njihovo organizacijo. Eden od njih so tudi cerkvena pravila, ki so prepovedovala ples ob določenih delih leta, še posebej v času adventa pred božičem in posta pred veliko nočjo (Simetinger 2017: 25–26).

Drugo večje obdobje veselic s plesom je bila pomlad, še posebej čas okoli takrat na novo uveljavljenega delavskega praznika, prvega maja, ko se je začelo obdobje plesnih

dogodkov na prostem. Po pripovedovanju sogovornikov so tudi na Goriškem po 2. svetovni vojni, do 70. let 20. stoletja, veljali v prirejanju plesnih zabav podobni časovni intervali (Terenski podatki 2019).

Pomemben čas plesnih zabav je bila vsekakor pomlad. Prvi maj je bila koledarska prelomnica, po kateri so se začeli plesiti na prostem. Eno večjih plesišč na prostem je bilo tudi v Bukovici ob združnem domu. Že takoj po začetku gradnje doma, leta 1951 (Pavšič Milost 1996: 28),² so začeli s prirejanjem plesnih zabav na zunanji ploščadi. Sredstva, ki so jih zbrali z organizacijo zabav (praviloma so potekale ob nedeljah), so uporabili za izgradnjo doma in druge infrastrukture v kraju. Plese so v istem času prirejali tudi na vrtovih različnih lokalnih gostiln (Terenski podatki 2019).

Pred 2. svetovno vojno je veljalo, da je bilo zaradi narave kmečkega dela poleti manj javnih plesnih dogodkov. Pomemben plesni dogodek v poletnem času pa so vseeno bile veselice. Poletne veselice so bile v veliki meri vezane predvsem na praznovanje godu farnih zavetnikov (Simetinger 2017: 54). Tudi na Goriškem so bili ti prazniki povezani s plesnimi zabavami. Še posebej znane so bile zabave s plesom na dan sv. Ane v Biljah ter na dan sv. Mohorja in Fortunata v Renčah (Batič 2017: 364).

Z javnimi plesnimi zabavami na prostem so povezani tudi plesi na t. i. *barjarjih*. Že v 19. stoletju so v goriškem in širšem primorskem prostoru predvsem fantovske združbe organizirale plese na lesenih začasnih plesiščih oz. barjarjih. Ti plesi so se z izjemo medvojnega časa ter 1. in 2. svetovne vojne organizirali vse do konca 50. let. Barjar je leseno ograjeno plesišče, ki so ga navadno postavili

¹ Raziskava je bila narejena v sklopu projekta KUL-STIK leta 2019 na pobudo izvajalca projekta Dom za upokojeince Nova Gorica, enota Hiša dobre volje, Miren, in Tine Krog. Sogovorniki so bili varovanci Hiše dobre volje in drugi posamezniki. Sogovorniki zaradi varovanja osebnih podatkov niso navedeni.

² Združni dom v Bukovici so začeli graditi leta 1951 z veliko nedeljsko delovno akcijo, na kateri je vse zbrane pozdravil tajnik Okrajnega ljudskega odbora Gorica Jordan Gorjan. Leta 1957 je bil dom delno dograjen (Pavšič Milost 1996: 28).

Ples v enem od združnih domov (foto: Mirko Ličen – Prepih, hrani Goriški muzej).

na kakšen travnik. Plesišče je bilo sestavljeno iz lesenih podov, ki so imeli posebne uto-re, da so se kosi sestavili skupaj. Skupno plesišče je bilo veliko deset krat deset metrov in je bilo praviloma ograjeno z ograjo ali samo z vrvo. Posebej je bil postavljen tudi oder za godce, ki je bil nekoliko nad plesiščem (Batič 2017: 364). Barjarja ni imela v lasti vsaka fantovska združba, ampak so si ga med seboj posojali. Ponj so lokalni fantje lahko odšli tudi v Italijo (Terenski podatki 2019).

Posebnost plesov na barjarju je bilo plačevanje pravice do posameznih plesov. Tako so plesa željni plesalci za vstop na plesišče morali plačati. Plačevalo se je po koščkih, komadih, npr. po pet skupaj, za plačilo pa so plesalci prejeli listke. Ko je glasba končala, so organizatorji plesišče izpraznili in plesalci so na vhodu na plesišče morali oddati kupljene listke, s čimer so dobili pravico do naslednjih plesov. Kot je že bilo omenjeno, so bile plesne zabave na barjarjih organizirane v Biljah, v Renčah na otočku, pa tudi v

Goriških brdih, na Trnovski planoti in drugod (Terenski podatki 2019).

Drugi prostori, kjer so potekale javne plesne zabave, so bile tudi gostilne, krčme in hoteli, kjer so se plesi odvijali tudi med letom. Močna kultura javnih plesov je bila prisotna po vsej Goriški. Plesne zabave so se odvijale tudi v Rožni Dolini (Pikol, Baronovšče), na kotalkališču pri železniški postaji v Novi Gorici in v Solkanu:

»V Solkanu, kjer sem živel, so se prvi po-vojni plesi zvrstili na ploščadi pri bivšem fašističnem Dopolavoru (po vojni preimenovanem v Kulturni dom, kasneje sedež PDG), pri Čadeževih na sedanji Soški cesti /.../ V Solkanu in drugod je bilo mnogo plesišč, katerih obiskovanje se je pomnožilo zlasti z odprtjem državne meje (1955), ko so prihajali sem predvsem moški plesalci in osvajali dekleta /.../ Plesali smo tudi na gimnaziji ob glasbi s plošč in z ad hoc sestavljenimi orkestri iz vrst dijakov (ansambel Cvek) /.../ Omenil bi še društvene plesse. Novogoriški planinci so priredili ples

Ansambel, ki je igral na enem od plesov na Goriškem (foto: Mirko Ličen – Prepih, hrani Goriški muzej).

(ok. 1951) za zbiranje denarja za gradnjo planske kočice na Krnu. Mlajši člani smo nastopili ob plesu s skečem, ki ga je za to priložnost zložil Ludvik Zorzut. Omenim bi vsakoletne plesne pravnikov ali pa brucovanja kluba goriških študentov s sodelovanjem imenitnih gostov (M. Sepe, Ileana Bratuž itd.), mladina se je z obeh strani meje po letu 1960 srečevala na vsakoletnih sestajanjih, ki pa so z leti zamrli.« (Marušič 2023).

Na Goriškem so bili še posebej pomembni družabni dogodki plesi na silvestrovo. Eden izmed njih je potekal v združenem domu v Bukovici. Da je šlo za velik dogodek, priča tudi dejstvo, da je potekal kar na dveh plesiščih. V spodnjih prostorih, prostorih podjetja Slovenija sadje, je igral narodnozabavni ansambel, zgoraj, na glavnem odru v dvorani doma, pa ansambel z zabavno glasbo. Silvestrski oz. novoletni ples je lahko potekal tudi dva dni zapored (Terenski podatki 2019).

»Novo obdobje« in plesi v dvorinah – Miren in Bukovica

»Po priključitvi leta 48 je bilo novo obdobje,« je dejal eden od sogovornikov v Hiši dobre volje v Mirnu. S tem je mislil predvsem na pogostost in načine prirejanja plesnih zabav (Terenski podatki 2019). Ljudje so se naveličani vojn želeli zabavati, kar se je poznalo tudi na bolj bogatem kulturnem programu, ki so ga po vaseh in manjših krajih soustvarjale razne skupine, npr. pevski zbori in gledališke skupine. Modernjši način življenja, ki ga je prinesla industrializacija, je prispeval tudi k širšemu pojmovanju in številnim novim oblikam preživljanja prostega časa. V tem letu se je namreč začelo tudi prirejanje bolj množičnih plesnih zabav v dvorinah.

O tem pričajo tudi spomini zgodovinarja in domačina Branka Marušiča:

»Moj spomin o problematiki plesov sega v čas po maju leta 1945. Po končani vojni, ko so se pri ljudeh, željnih miru in zabave, zvrstile tudi zelo pogosto plesne prireditve. Toda povezane so bile tudi z nemirnimi političnimi

dogajanja tistih let, kot je bil na primer boj za zahodne meje (1945-1947). Veliko političnih zborovanj se je končalo tudi s plesom (prva državna proslava priključitve Primorske k Jugoslaviji/Sloveniji na Ajševici, 21. 9. 1947).« (Marušič 2023).

Čeprav so bili družabni plesi po vojni nezaheleni, označeni tudi kot »fakirstvo« in kapitalizem, se je velik del družabnega življenja odvijal ravno tam (Peterlin 2019: 294). Na omenjenem območju je za prvo veliko plesišče veljal Sokolski dom v Prvačini, ki je bil zgrajen leta 1911, tam so se plesi ponovno začeli organizirati takoj po letu 1948 in so potekali praviloma ob nedeljah. Ko so se začeli graditi združni domovi v Mirnu, Šempasu in nato še leta 1951 v Bukovici, so tudi v teh prostorih začeli prirejati javne plesne zabave (Batič 2017: 364).

Združni domovi, ki so bili po 2. svetovni vojni pomembni prostori družabnega življenja, so bili zgrajeni kot »materialni dokaz, da se pri nas resnično dogaja nekaj novega in da ne gre le za politično prepričevanje, kajti kmet ne verjame, dokler sam ne vidi in poizkusi« – tako je 2. decembra 1947 na posebni seji Izvršnega odbora OF, posvečeni pogovoru o akciji v zvezi z združenimi, izjavil takratni sekretar OF Slovenije in predsednik vlade Miha Marinko (Pavšič Milost 1996: 5). Cilj oblasti je bil namreč v vseh večjih in močnejših vaseh zgraditi primerno infrastrukturo v obliki združnih domov, ki bi imeli dovolj velike prostore za trgovske poslovalnice, delovne in skladiščne prostore ter dvorano za raznovrstne prireditve. To pa bi po njihovem mnenju ustvarilo pogoje za intenzivno gospodarsko, kulturno in politično življenje. Primorska kot mejna pokrajina naj bi po mnenju politikov dobila več takšne infrastrukture kakor druge pokrajine (Pavšič Milost 1996: 5–6). Tako so na tem majhnem delu Goriške v letih po vojni zrasli kar trije združni domovi: po letu 1948 v Mirnu in Šempasu, leta 1951 pa še v Bukovici. Ker združnih domov ni financirala

država, ampak lokalne skupnosti z udarniškim delom in prispevki, so javne plesne zabave predstavljale dodatno finančno injekcijo, ki je lahko pospešila gradnjo doma, kasneje pa tudi omogočila dodatne investicije v krajevni skupnosti (Pavšič Milost 1996; Terenski podatki 2019).

Med najbolj znanimi in priljubljenimi prostori javnih plesnih zabav sta bila združni dom v Mirnu ter Bukovici. V začetku organiziranja plesov v omenjenih domovih, nekje v začetku 60. let 20. stoletja, so se ob dogovoru organizatorjev plesi med obema krajema izmenjevali; eno nedeljo so potekali v enem, drugo v drugem kraju, saj so bili ti plesi tudi pomemben finančni vir. S sočasno organizacijo so imeli zmanjšan obisk oboji, tako da so se raje dogovorili za izmenično organiziranje plesnih zabav. Po spominih sogovornikov so plesi v Mirnu zamrli že konec 60. let, plesi v Bukovici pa so takrat pridobili na ugledu in prepoznavnosti, s čimer se je povečala množičnost obiska. Po pripovedovanju je na ples v Bukovico prišlo od 400 – takrat so bili organizatorji žalostni in razočarani – pa vse do 2000 ljudi. Za organizacijo je skrbel organizacijski odbor oz. krajevna skupnost z vodjo, pa tudi domačini, ki so nudili tudi fizično pomoč. Vsako nedeljo so bili za pomoč pri organizaciji in izvedbi določeni drugi ljudje oz. prebivalci kraja. Določili so jih na podlagi hišnih števil ali zaselka, tako da so skozi leto na vrsto prišli vsi v krajevni skupnosti. Ti krajanje so nato skrbeli za pobiranje vstopnine, redarstvo, postavitve prostora – miz in stolov, vodenje »bufeta« in čiščenje (Terenski podatki 2019).

Organizacija plesov je bila kljub taksam in dajatvam v 50. in 60. letih 20. stoletja dobičkonosna dejavnost, s pomočjo katere so v lokalni skupnosti lahko zgradili dodatno infrastrukturo.

»Let's twist again«

Plesne zabave v Bukovici so bile nekaj posebnega za tisti čas. Večinoma so namreč plesne zabave potekale tako, da se je ples izvajal v t. i. rundah, kar je pomenilo, da je ansambel, band ali orkester igral nekaj časa, nato pa je sledila pavza. V Bukovici pa so si zamislili drugačen način, in sicer se glasba in ples med trajanjem zabave nista prekinila. Ker so organizatorji želeli čim bolj izkoristiti dani čas, sta na vsaki plesni zabavi igrala dva ansambla, ki sta se izmenjevala v igranju, kar je pomenilo, da ni bilo pavz in so lahko plesalci plesali cel večer. Ansambla sta bila pod odrom, vsak v svojem kotu, medtem ko je bil oder v dvorani zaseden z mizami, namenjenimi bolj zaključenim družbam, npr. skupinam poročenih prijateljev. Neporočenim mladim so bile namenjene klopi, ki so bile nameščene okoli dvorane; na njih so sedela večinoma dekleta. Balkon pa je imel bolj strateški pomen. Tam so se zadrževale matere in vaške opravljivke, ki so imele od zgoraj boljši pregled nad dogajanjem v dvorani (Terenski podatki 2019).

Na ples in glasbo so vplivale tudi radijske in televizijske postaje ter filmi. Med mladimi v 50. in 60. letih 20. stoletja na Goriškem je bila še posebej priljubljena radijska postaja Monte Carlo, kjer so vrteli popularno glasbo tistega časa. Ob razširjenosti televizijskih sprejemnikov se je povečal tudi vpliv televizije in njenih programov. Na tem prostoru je najbolj vplivala, tudi zaradi boljšega sprejema in programa, italijanska televizija. Tako so na ples in glasbo vplivale npr. italijanske glasbene oddaje, najbolj pa festival Sanremo (Terenski podatki 2019).

Kako pomemben element je bila popularna kultura, ki je prinašala spremembe, pričajo tudi spomini Branka Marušiča: »Ko se je Jugoslavija /Slovenija odrekla rigidnemu sovjetskemu sistemu, se je to zrcalilo tudi v plesni kulturi ne le z uvajanjem jazza, boogie-woogija, latino plesov, kasneje rock'n rolla twista itd. Prelomen je bil film Ples na vodi (1948. E. Williams) z množičnim obiskom kot odgovor na dolgočasne sovjetske filme (Pravljica o sibirski zemlji itd.). Zanimivost je tudi popevka o mami Juaniti iz mehiškega filma En dan življenja. Pesmica je prav ponarodela in je

Ples na barjarju (foto: Mirko Ličen – Prepih, hrani Goriški muzej).

konkurirala na proslavi na Okroglici (1953) partizanski pesmi.« (Marušič 2023).

Na goriških plesiščih je prevladovala italijanska popularna glasba tistega časa, npr. glasba iz znanega italijanskega festivala Sanremo in izvajalcev, kot so Adriano Celentano, Rita Pavone, Domenico Modugno in drugi. Čeprav so mladi poslušali tudi druge tuje izvajalce, kot so Beatli, Tom Jones, Beach Boys, pa te glasbe na plesiščih ni bilo (Terenski podatki 2019).

Povojno obdobje je bilo v Sloveniji tudi čas začetkov narodnozabavne glasbe (Stanković 2021: 7; Spletni vir 1), ki pa na omenjenih plesiščih ni doživela velike priljubljenosti. Če so v 50. letih na plesih še občasno igrali tudi narodnozabavno glasbo, ki je bila bolj všeč starejšim generacijam kot mladim, je v 60. letih na plesiščih v dvoranhah popolnoma prevladala popularna glasba tistega časa, se spominjajo sogovorniki (Terenski podatki 2019).

Glasba na plesnih zabavah je bila igrana v živo. Na prvih večjih plesih v povojnem času, ki so bili organizirani v Sokolskem domu v Prvačini, sta igrala Prvačka muzika (pihalni orkester) in ansambel Veseli veter; izmenjevala sta se tako, da je eno nedeljo igral eden, drugo pa drugi. Veseli veter, ustanovljen leta 1948, je bila zelo priljubljena glasbena skupina 50. let, saj so prvi med okoliškimi skupinami igrali popevke s festivala Sanremo. To prednost so imeli zato, ker so prvi dobili note skladb, ki so se tam igrale, in tako nove skladbe igrali že takoj, ko je festival končal (Terenski posnetki 2019).

Kako pomembno je bilo prehajanje notnega gradiva, se spominja tudi Marušič: »Odprta meja je omogočila dostop do notnega gradiva, da je godba na pihala iz Prvačine zaigrala Rascelovo Arrivederci Roma. Slišal sem jo na plesišču v Panovcu (strelišče).« (Marušič 2023).

Poleg Prvačke muzike in Veselega vetra so na tem območju delovale tudi druge glasbene skupine. V 50. letih so bile popularne

še skupine Karli, Rio in Ansambel Galeb, se spominjajo sogovorniki. V 60. letih pa so glasbene odre plesišč zavzeli Blue stars, Biseri, Rdeči kristali, Lapos (Terenski podatki 2019), kakor tudi manj uveljavljeni in znani ansambli, na primer dijaški in študentski ansambli: »Spomnim se kasneje zlasti amaterskega ansambla Rdeča roža, ki je okoli leta 1950 imel plesne zabave pri Čadežih /.../ Plesali smo tudi na na gimnaziji ob glasbi s plošč in z ad hoc sestavljenimi orkestri iz vrst dijakov (ansambel Cvek). Spomnim se zlasti let 1954–1955, ko smo v poletnih počitnicah plesali v Solkanu ob zvokih študentovskega ansambla (brata Komel, Aleš Komavec, Štefan Cigoj, Tomaž Marušič, argentinski Slovenec Kodolja) s pevko Svasto Pelicon. Spomnim se takrat hitov: Domino, Moulin Rouge, Ta tvoja ruka mala, Rainbow, Tell mi why, Why don't you believe me, Three coins in the fountain itd.« (Marušič 2023).

S prepoznavnostjo in priljubljenostjo plesov v Bukovici so na to območje kot gostje na plesih začeli prihajati bolj znani, popularni slovenski, jugoslovanski in italijanski ansambli ter posamezniki (Terenski podatki 2019).

Tako kot se je spreminjala glasba na omenjenih plesiščih, se je spreminjala tudi plesna kultura. Med starejšimi plesi, ki so se plesali še kmalu po vojni, so sogovorniki omenjali polko, valček, štajeriš, rašplo in tango. Z vedno večjim vplivom popularne kulture, tudi preko vplivov ameriških in angleških vojakov, ki so mladim »razdajali vinilke s posnetki tudi plesnih orkestrrov kot H. JAMESA, bratov DORSEY in D. ELLINGTONA« (Marušič 2023), se je na plesiščih, še posebej tistih v združnih domovih, spremenila glasba in z njo tudi ples. Tako sta se v 50. letih 20. stoletja tudi na plesiščih na Goriškem pojavila rock'n'roll in tržačan,³ česar starejši niso

³ Tržačan je različica plesa, poznanega pod številnimi imeni, npr. v Evropi kot boogie woogie, v Ameriki kot jitterbug in v Angliji kot jive. Ta plesna zvrst je leta

odobravali. Če so se ti plesi v večini še plesali v paru, so po pripovedovanju sodeč v 60. letih 20. stoletja na goriških plesiščih postali popularni »neparni« plesi, npr. twist, shake, račke, vlak, imenovan tudi Letkiss⁴ (Terenski podatki 2019).

Plesne zabave v združenem domu Bukovica so bile največji prireditveni prostor, kjer so se mladi od 60. pa vse do 90. let 20. stoletja hodili zabavati. S spremembami v preživetju prostega časa mladih in tudi zavoljo zastarele infrastrukture je tradicija velikih plesnih zabav v Bukovici zamrla oz., kot se je nekdo bolj poetično izrazil:

»Konec devetdesetih let so diskoteke vse uničile. Z diskotekami in komercialnimi radijskimi postajami je šlo vse v maloro.« (Spletni vir 4).

VIRI IN LITERATURA

Literatura:

Batič, K. (ur.) 2017: Iztrgano iz spomina: zbornik prispevkov o Bukovici in Volčji Dragi. Bukovica: Krajevna skupnost Bukovica - Volčja Draga.

Pavšič Milost, A. 1996: Zadržni dom – naš ponos: katalog k razstavi o gradnji združnih domov

1940 prišla v Evropo kot jitterbug oz. bebop, pri nas pa naj bi ga v to okolje prinesli ameriški vojaki, ki so bili po 2. svetovni vojni prisotni v Trstu in drugih krajih na Primorskem. Osnovni ples so ljudje nekoliko prilagodili in ta nova različica je postala znana pod imenom tržačan (Spletni vir 2).

⁴ Letkiss je ples, ki je nastal v 60. let prejšnjega stoletja in temelji na plesu, imenovanem Bunny Hop, ki je bil popularen v Ameriki desetletje prej. V zgodnjih 60. letih 20. stoletja so finski glasbeniki komponirali sodobne priredbe ljudske glasbe za Jenkko, finski ples schottische. Toda namesto plesa schottische so ljudje plesali modificiran Bunny Hop. Ta nova glasbena zvrst se je imenovala letkajenka (»line schottische«) na podlagi pesmi »Letkajenka« Erika Lindströma. Konec leta 1963 je Rauno Lehtinen komponiral še eno letkajenka z naslovom »Letkis«. Medtem ko je v finščini to ime preprosto pomanjševalnica za »letkajenka«, si angleško govoreči svet to razlaga kot »Let's Kiss«. Zaradi tega sugestivnega naslova je ta zvrst glasbe postala priljubljena po vsem svetu, skupaj s spremenjenim Bunny Hopom, ki so ga plesali nanjo (Spletni vir 3).

po drugi svetovni vojni, Nova Gorica, 1996. Nova Gorica: Pokrajinski arhiv.

Peterlin, D. 2019: Živeti v socialistični Ljubljani: mestno življenje v prvih dveh desetletjih po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Zgodovinski arhiv.

Piškuric, J. 2019: »Bili nekoč so lepi časi«: vsakdanjik v Ljubljani in okolici v času socializma. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino: Študijski center za narodno spravo.

Prinčič, J. 1997: Začetek gospodarske rasti. V: M. Drnovšek, D. Bajt (ur.): Slovenska kronika XX. stoletja: 1941–1995. Ljubljana: Nova Revija, str. 206.

Simetinger, T. 2017: Plesno izročilo na slovenskem in njegova raba v folklornih skupinah. V: K. Šrimpf Vendramin (ur.): Priročnik za folklorno dejavnost. Ljubljana: Študijski center JSKD, Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, str. 11–116.

Sitar, P. 2017: »Ne le kruh, tudi vrtnice!«. Potrošnja, tehnološki razvoj in emancipacija žensk v socialistični Sloveniji. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610500063>.

Stankovič, P. 2021: Simbolni imaginarij sodobne slovenske narodnozabavne glasbe. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Spletni viri:

Spletni vir 1: Smajila, Barbara. 2014. 2000 let Emone: Povojna Ljubljana željna plesa in zabave. <https://www.dnevnik.si/1042678041>.

Spletni vir 2: Pavček. Boštjan. Predstavitev sekcije. <https://www.plesna-zveza.si/rnr/predstavitev>.

Spletni vir 3: Library of Dance - Letkiss. <https://www.libraryofdance.org/dances/letkiss/>.

Spletni vir 4: Koron, Davorin. 2015. »V Zelenem gaju so bili najboljši špili«. <https://www.primorske.si/plus/7--val/-v-zelenem-gaju-so-bili-najboljsi-spili->

Terenski viri:

Marušič Branko: osebna korespondenca, Solkan, 7. 10. 2023.

Terenski podatki: intervjuji, izvedeni 7. 11. 2019 in 28. 11. 2019.

Sodelavke in sodelavca ZRC SAZU, Raziskovalne postaje Nova Gorica:

znanstvene sodelavke:

doc. dr. Jasna Fakin Bajec – Inštitut za kulturne in spominske študije (tel. 05 335 73 25), vodja RP NG

doc. dr. Špela Ledinek Lozej – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 22)

izr. prof. dr. Danila Zuljan Kumar – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (tel. 05 335 73 21),

dr. Neva Makuc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 24)

dr. Katarina Šrmpf Vendramin – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 20)

dr. Petra Testen Koren – Inštitut za kulturno zgodovino (tel. 05 335 73 23)

mlada raziskovalka:

Monika Marušič – Inštitut za muzikologijo (tel. 05 335 73 23)

višja strokovna sodelavka:

dr. Petra Kolenc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 26)

prof. dr. Branko Marušič, znanstveni svetnik v pokoju

Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica z arhivom in knjižnico dr. Henrika Tume:

Delpinova 12, 5000 Nova Gorica, tel.: 05 335 73 26

Spletna stran: <http://rpng.zrc-sazu.si>

Izvestje je del projekta Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa, ki ga sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

GO! 2025
NOVA GORICA - GORIZIA

Izvestje je del skupne naloge sodelavk in sodelavcev Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici z naslovom *Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa*, ki se osredotoča na zgodovinske raziskave v zahodnem slovenskem prostoru, njegovo bivanjsko kulturo, na razumevanje pojmov tradicija in kultura, na preučevanje zahodnih slovenskih narečij in jezikovnega stika ter raziskovanje socialnopolitične, ekonomske in trajnostne vloge dediščine v sodobnem, globalnem svetu. Izsledki raziskav, ki jih objavljamo v domačih in tujih strokovnih ter znanstvenih publikacijah, so lahko temelj inovativnega kulturnega in gospodarskega razvoja širšega goriškega prostora.

 Ravnkarjevo
leto
2023

ZRC SAZU
Založba

VSEBINA • Ravnkarjevo leto v Ravnkarjevem mestu • **BRANKO MARUŠIČ** Solkan, korenika Nove Gorice, ali »Pojdimo v Solkan po pamet« (Novice, 31. 1. 1872) • **NEVA MAKUC** Gorica in njena okolica kot Czörnigova »avstrijska Nica« • **BRANKO MARUŠIČ** O predlogih za urejanje zdravstvenih in zdravniških razmer v porajajoči se »novi Gorici« • **PETRA TESTEN KOREN** Razmislek o biografskem odtisu Edvarda Ravnkarja (1907–1993) v povezavi z Novo Gorico • **PETRA KOLENC** »Se mi ne dopade« ali kako je Mačkova politika diskvalificirala Ravnkarjev povojni urbanizem Nove Gorice • **URBAN MAKORIČ** Mirko Ličen in rubrika [goriški] Prepih v časopisu *Nova Gorica* med letoma 1947 in 1953 • **ŠPELA LEDINEK LOZEJ** Nova Gorica – med disonantno dediščino in brezmejnostjo • **KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN** Drobci o plesnih zabavah na Goriškem v 50. in 60. letih 20. stoletja • **JASNA FAKIN BAJEC** Stara rokodelska in tehnična znanja iz Vipavske doline med pozabo in vnovično uporabo • **DANILO ZULJAN KUMAR** Govor vasi Lokve na Trnovski planoti • V spomin na Miloša Fona • K bibliografiji zgodovinarja dr. Miloša Fona • **POROČILO O DELU SODELAVK IN SODELAVCEV ZRC SAZU**, Raziskovalne postaje v Novi Gorici, od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023